

บทที่ 1

บทนำ

"การเมืองเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์
ทุกรูปทุกนาม ไม่ว่ามนุษย์จะอยู่ในแห่งหนตำบลใดก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงจาก
อิทธิพล อำนาจ หรือแรงกระทบกระเทือนของการเมืองได้..."¹

สภาพทั่วไปและความสำคัญของปัญหา

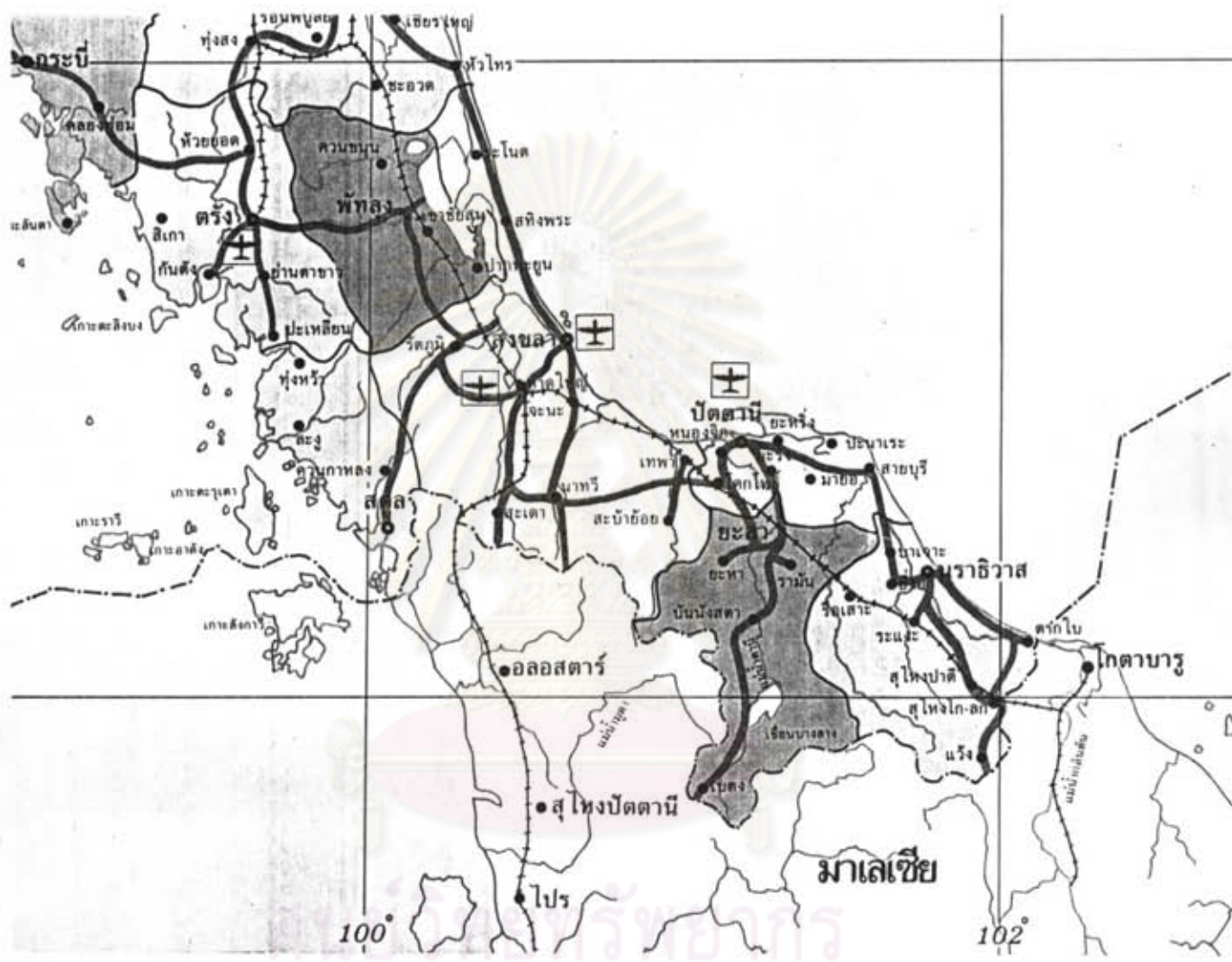
ส่วนหนึ่งของแผ่นดินไทยที่เรียกขานกันว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้²นั้นประกอบไปด้วย 5
จังหวัด ได้แก่ ยะลา ปัตตานี สตูล นราธิวาส และ สงขลา จังหวัดชายแดนภาคใต้²นี้มีพรมแดนติด
ต่อกับประเทศมาเลเซีย (ยกเว้นจังหวัดปัตตานี ซึ่งตั้งอยู่ชายฝั่งทะเล) แนวชายแดนระหว่าง
ไทยกับมาเลเซีย มีความยาวประมาณ 400 กิโลเมตร จากช่องแคบมะละกาทางด้านตะวันตกไป
จนถึงฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยทางทิศตะวันออก แนวชายแดนนี้ถูกแบ่งกันจากเขต ระหว่างกันโดย
อาศัยทางแบ่งน้ำ หรือ สันปันน้ำ กับแนวแม่น้ำสุโหงโกลก แนวชายแดนนี้อยู่ในเขตจังหวัดยะลา
สตูล นราธิวาส และสงขลา³

จังหวัดชายแดนภาคใต้² มีลักษณะพิเศษผิดแผกแตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศ
ไทยหลายประการ ดังนี้คือ

1. ประชากรร้อยละ 75 นับถือศาสนาอิสลาม ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัดตามศาสนบัญญัติ กล่าวได้ว่า เป็นแบบอย่างของมุสลิมทั่ว
ประเทศไทย

¹ จรูญ สุภาพ, การเมือง (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 1.

² สวาท เสนาณรงค์, หลักภูมิศาสตร์การเมือง (กรุงเทพ : แพรวพินิจ, 2519),

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย

2. ประชากรส่วนใหญ่ใช้ภาษามาเลย์ ในชีวิตประจำวันพูดภาษาไทยไม่ค่อยได้ และฟังภาษาไทยก็ไม่รู้เรื่อง แต่เพราะภาษาที่พูดกันในธุรกิจประจำวันมีปะปนกันอยู่ 2 ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษามาเลย์ แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุดในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส และยะลา ได้แก่ ภาษามาเลย์ ส่วนจังหวัดสตูล นิยมพูดภาษาไทยกันอย่างกว้างขวาง

3. ชื่อเรียกขานตำบล หมู่บ้าน ส่วนมากเป็นภาษามาเลย์ที่เป็นภาษาไทยมีเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะภาษามาเลย์ได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือความรู้สึกนึกคิดของคนมาแต่โบราณกาล ด้วยเหตุที่อยู่ใกล้ชิดกับมาเลเซีย นับถือศาสนาเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงกัน

4. ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่นิยมตั้งชื่อตัวและชื่อสกุลตามวัฒนธรรมทางศาสนาอิสลาม กล่าวคือ ถ้าเป็นผู้ชายตั้งตามชื่อขององค์อัลเลาะห์ นำหน้าด้วยคำว่า "อับดุล" หรือตั้งชื่อตามชื่อของพระنبีมูฮัมมัด หรือลูก ๆ ของท่าน นอกจากนี้ ตั้งชื่อด้วยภาษาอาหรับ หรือมาเลย์ที่มีความหมายในทางดี

5. มีขบวนการโจรก่อการร้าย (ชก.) โจรจินคอมมิวนิสต์ (จคม.) และผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) บ่อนทำลายความสงบสุขของประชาชนนอกเหนือไปจากโจรผู้ก่อการร้ายธรรมดา ขบวนการโจรก่อการร้ายนั้น เป็นคนมุสลิมที่ประสงค์จะปลดแอกการปกครองของรัฐบาล โดยมุ่งหมายจะรวมจังหวัดชายแดนภาคใต้กับบางส่วนของจังหวัดสงขลาเข้าด้วยกัน แล้วสถาปนาเป็นสาธารณรัฐปัตตานี ส่วนโจรจินคอมมิวนิสต์นั้น มิได้มุ่งหมายจะบ่อนทำลายเมืองไทยโดยตรง หากแต่ใช้แผ่นดินไทยบริเวณชายแดนเป็นที่พักอาศัย และหลบซ่อนเพื่อก่อการร้ายยึดอำนาจในรัฐมาเลเซีย สำหรับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ปฏิบัติอยู่ในจังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลาเป็นส่วนใหญ่³

เป็นที่แน่นอนว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดนย่อมจะต้องมีการติดต่อการปะทะสังสรร (interaction) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดนของอีกประเทศหนึ่ง โดยเกิดขึ้นจากการค้าขาย การท่องเที่ยว สงคราม การรุกรานทางทหาร การเผยแพร่ศาสนา การอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่ การนำแรงงานจากที่อื่นเข้ามาในสังคม การถ่ายทอดความรู้สึกให้กับคน

³ กองประสานราชการ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, แผ่นดินไทยจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2524), หน้า 13-15.

อีกสังคมหนึ่ง การติดต่อทางการทูต การติดต่อโดยทางอ้อม และการสื่อสาร^๔ การปะทะสังสรรทางวัฒนธรรม (acculturation) และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (diffusion) ซึ่งเกิดขึ้นเป็นผลให้กระบวนการอบรมกล่อมเกลากว้างขวางทางการเมือง (political socialization) ของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนมีความแตกต่างไปจากประชาชนที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศ

Aristotle กล่าวได้ว่า "มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง" การเมืองไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะของกลุ่มบุคคลนั้น แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกทุก ๆ คนของสังคมไม่มากก็น้อย ทั้งนี้เพราะว่าไม่มีใครสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับการเมือง^๕ จนถึงกับมีคำกล่าวไว้ว่า "การเมืองจะตามเข้ามาเล่นถึงในมุ้ง แม้บุคคลนั้นจะไม่นำตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองก็ตามที"^๖

เป็นที่ยอมรับกันหมู่คณะผู้ที่ศึกษาวิชารัฐศาสตร์ว่า ระบบการเมืองใดก็ตามจะดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ หากคนส่วนใหญ่ในชุมชนการเมืองนั้นให้การสนับสนุน และมีพฤติกรรมทางการเมืองไปในแนวทางซึ่งจรรโลงรักษาระบบการเมืองนั้นไว้ ในทางตรงกันข้ามหากประชาชนในชุมชนการเมืองส่วนใหญ่ไม่ให้การสนับสนุนระบบการเมือง เสถียรภาพของระบบการเมืองนั้นก็ไม้อาจมีขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่ไม่สนับสนุนระบบการเมืองนั้น นอกจากจะไม่ให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของระบบแล้ว อาจมีบางส่วนที่ต่อต้านหรือขัดขวางการดำเนินงานของระบบด้วยวิธีการต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๔ ผ่องพันธ์ มณีรัตน์, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521), หน้า 119-120.

^๕ ประสิทธิ์ สวาสดีญาติ, "วัฒนธรรมทางการเมือง" การเมืองและสังคม พิมพ์ครั้งที่ 2, ประเด็น นันทิยะกุล บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 284.

^๖ คำบรรยายของบรรพต วีระลัย, วิชา PS.103 รัฐศาสตร์ทั่วไป, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ภาคแรก, พ.ศ.2516.

ดังนั้น การให้ความสนใจกับเรื่องการเมืองจึงเป็นสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองของประเทศ เพราะการที่ระบบการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งจะมีเสถียรภาพและเป็นปึกแผ่นมั่นคงก็ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนอยู่หลายประการ เช่น ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติในสภาพเศรษฐกิจของสังคม ระดับการศึกษาของประชากร และที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง รวมถึงความสนใจทางการเมือง และทัศนคติทางการเมือง ซึ่งปัจจัยประการหลังนี้ก็คือ ความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) นั่นเอง

จากการที่มีประชาชนจำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนและประชาชนเหล่านั้นก็คือส่วนหนึ่งของสังคมของระบบการเมืองท่ามกลางสภาพปัญหาต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณอื่น ๆ จึงเป็นที่น่าสงสัยว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนนั้นมีความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) อย่างไร

จากการที่ผู้วิจัยเกิดและเติบโตที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณชายแดนหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วย ยะลา ปัตตานี สตูล นราธิวาส และสงขลา ได้เห็นสภาพพิเศษของพื้นที่นั้นที่แตกต่างไปจากพื้นที่ในภูมิภาคอื่น ๆ

อำเภอเบตง เป็นดินแดนภายใต้การปกครองดูแลของชนชาติไทย เป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 700 ปีมาแล้ว ทั้งนี้เพราะเบตงเดิมคือเมืองรามัญ ซึ่งเป็นหนึ่งในเจ็ดหัวเมืองของมณฑลปัตตานี อันประกอบด้วย ปัตตานี หนองจิก ยะลา ระแงะ ยะหริ่ง (ยามู) สายบุรี และรามัญนั่นเอง⁷

ปัจจุบันอำเภอเบตง เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดยะลา เป็นอำเภอชายแดนใต้สุดของประเทศไทยเป็นอำเภอหนึ่งซึ่งอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีปัญหา และมีลักษณะสภาพทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่พิเศษแตกต่างไปจากอำเภออื่น ๆ ในสังคมไทย กล่าวคือ

⁷ สนั่น เมืองวงษ์, ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ยุคแรก-ปัจจุบัน (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2516), หน้า 175.

ประการแรก อำเภอเบตง ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ 1506 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดยะลา 140 กิโลเมตร แต่กลับห่างจากพรมแดน ประเทศมาเลเซียเพียง 7 กิโลเมตรเท่านั้น จากพรมแดนไปอีก 4 กิโลเมตร ก็ถึงกิ่งอำเภอ โกร๊ะ (Kroh) ประเทศมาเลเซีย อำเภอเบตงมีลักษณะเป็นหัวหอกยื่นเข้าไปในประเทศ มาเลเซีย โดยทางทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศใต้ เป็นแผ่นดินติดกับประเทศมาเลเซียทั้งสิ้น

ฉะนั้น จึงเป็นผลให้ชนบทรวมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมจากดินแดนประเทศ มาเลเซียหลั่งไหลเข้ามาได้โดยสะดวก ไม่ว่าจะเป็นในด้านผู้คน ในด้านภาษา ศาสนา และอื่น ๆ อีกหลายอย่าง

ประการที่สอง สังคมในอำเภอเบตง เป็นสังคมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสังคมของ ประเทศมาเลเซีย นั่นคือ เป็นสังคมที่ประกอบขึ้นด้วยกลุ่มชนใหญ่ ๆ 2 กลุ่ม คือ ประกอบด้วยคน ไทยมุสลิมร้อยละ 45 คนไทยเชื้อสายจีน ร้อยละ 43 นอกจากนี้เป็นชาวไทยพุทธและอื่น ๆ ร้อยละ 12^๑ ซึ่งสังคมลักษณะนี้มีลักษณะเป็นสังคมพหุ (plural society) กล่าวคือ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ด้านภาษา ศาสนา ตลอดจนวัฒนธรรม มีความแตกต่างกันมาก กลุ่มคนไทยมุสลิมนับถือ ศาสนาอิสลามใช้ภาษามลายู หรือภาษายาวี ซึ่งเป็นภาษาพื้นเมือง มีขนบธรรมเนียมประเพณีของ ตัวเอง ส่วนกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อทางศาสนาที่ผสมผสานระหว่าง ชงจื้อ เต๋า พระพุทธศาสนาิกายมหายานและไหว้เจ้า ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาพื้นเมือง ซึ่งมีด้วยกันหลาย สำเนียง เช่น จีนกลาง จีนกวางไส จีนกวางตุ้ง จีนแคะ จีนฮกเกี้ยนและจีนไหหลำ เป็นต้น โดยมีขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเอง

ประการที่สาม อำเภอเบตง เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นเขตเกิด ปัญหารุนแรงได้ง่าย (sensitive area) มีโจรจีนคอมมิวนิสต์ (จคม.) กรม 12 หรือกลุ่ม โจรที่เรียกตนเองว่า " กองทัพปลดแอกประชาชนมาลายา" ซึ่งได้มีอิทธิพลในพื้นที่อำเภอเบตง ตลอดมา นับเป็นเวลาเกือบ 40 ปี มีการเรียกเก็บเงินค่าคุ้มครองหรือค่าภาษีเถื่อน เสบียง อาหาร ตลอดจนบังคับให้ต้องส่งบุตรหลานเข้าเป็นสมาชิก หรือกองกำลังติดอาวุธ บังคับให้

^๑ ที่ทำการปกครองอำเภอเบตง, บรรยายสรุปอำเภอเบตง ประจำปี 2530 (เอกสารอัดสำเนา).

ต้องจ่ายอมให้การสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เรียกประชุม อบรรม หรือฝักอาวุธเป็นครั้งคราว พฤติกรรมดังกล่าวครอบคลุมไปทั่วพื้นที่จนถึงประมาณปี 2513 จคม. กรม 12 ในพื้นที่อำเภอเบตง เริ่มแตกแยกออกเป็นกลุ่ม และแบ่งออกเป็น 2 เขต คือ เขต 1 พรรคคอมมิวนิสต์มาลาया (ฝ่ายปฏิวัติ) และเขต 2 พรรคคอมมิวนิสต์มาลาया (มาร์ก-เลนิน) หรือกองทัพปลดแอกประชาชาติ มาเลเซีย

ต่อมาในวันที่ 28 เมษายน 2530 จคม. เขต 2 ภาคใต้การนำของ "จางจงหมิง" ได้ออกมารายงานตัวเพื่อร่วมพัฒนาชาติไทย โดยมีกำลังพลทั้งหมด 542 คน พร้อมอาวุธ ยุทโธปกรณ์มากมาย" ยังคงเหลือ จคม. เขต 1 ซึ่งยังคงปฏิบัติการอยู่ และทางการก็ดำเนินการปราบปรามกวาดล้างอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน ส่วนนักศึกษากลุ่มขบวนการโจรก่อการร้าย (ชจก.) นั้น ปัจจุบันไม่มีการปฏิบัติการในท้องที่อำเภอเบตงมากนัก จะมีบ้างก็เช่นการเรียกร้องค่าคุ้มครอง

ประการที่สี่ อำเภอเบตงมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสูง เป็นอำเภอที่ผลิตยางพารา ได้มากที่สุดของจังหวัดยะลา ในปี 2529 ผลิตได้มีมูลค่าถึง 460.83 ล้านบาทต่อปี ในขณะที่อำเภออื่น ๆ เช่น อำเภอเมือง และอำเภอธารโต มูลค่าผลิตได้เพียง 157.48 ล้านบาท และ 36.98 ล้านบาท ตามลำดับ¹⁰ แม้ว่าโดยภาพรวมทั้งอำเภอแล้วประชาชนร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 20 ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรม ร้อยละ 6 ประกอบอาชีพอุตสาหกรรม และอื่น ๆ เช่น บริการรับราชการอีกร้อยละ 4 แต่พิจารณาโดยเฉพาะในเขตตัวอำเภอเบตงแล้ว พบว่าเป็นอำเภอที่มีลักษณะเด่นและแตกต่างจากอำเภออื่น ๆ กล่าวคือ เป็นอำเภอที่มีส่วนราชการ 39 ส่วนราชการตั้งอยู่ มีธนาคารพาณิชย์ 7 แห่ง โรงแรม 23 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรม 26 แห่ง ร้านอาหาร 30 ร้าน ร้านขายสินค้าสำเร็จรูป (ของชำ) 48 แห่ง บริษัทและร้านเสริมสวย 37 แห่ง ตลอดจนสมาคมที่จดทะเบียนอย่างถูกต้อง จำนวน 13 สมาคม จากลักษณะ

⁹ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเบตง, บรรยายสรุปข้อราชการ 12 พฤษภาคม 2530 (เอกสารอัดสำเนา).

¹⁰ สำนักงานเกษตรจังหวัด, เอกสารสรุปการเกษตร ปี 2529 ของจังหวัดยะลา (เอกสารอัดสำเนา).

ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าอำเภอเบตงแม้จะเป็นอำเภอขนาดเล็กที่มีประชากรทั้งอำเภอประมาณ 39,546 คน (สถิติเดือนมกราคม 253๗) แต่ก็กล่าวได้ว่ามีระดับความเจริญสูง

ประการที่ห้า จังหวัดยะลาได้รับอนุมัติให้เป็นเมืองท่องเที่ยว ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2526 เบตงมีรายได้จากการท่องเที่ยวมาก มีโรงแรมทั้งหมด 23 โรงแรม จากปี 2529 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังอำเภอเบตง 13,614 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซีย ชาวสิงคโปร์ และอื่น ๆ จึงทำให้อำเภอเบตงมีปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนัน เป็นต้น และยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับเมืองชายแดนทุกเมือง คือ ปัญหาการลักลอบค้าชายสินค้าหนีภาษี

ประการสุดท้าย อำเภอเบตง แม้ว่าจะเป็นอำเภอที่มีลักษณะทางด้านการปกครองที่คล้ายกับอำเภออื่น ๆ คือ มีลักษณะการปกครอง 2 รูปแบบ นั่นคือ การปกครองส่วนภูมิภาคซึ่งรัฐบาลส่งตัวแทนจากส่วนกลางไปตั้งอยู่ในรูปของสถานที่ราชการ เพื่อควบคุมบังคับบัญชา และแก้ไขปัญหา และบำรุงสุขในชุมชน และการปกครองส่วนท้องถิ่น คือเทศบาลตำบลเบตง เป็นการปกครองท้องถิ่นที่มีคณะบริหารเลือกตั้งโดยประชาชน อย่างไรก็ตามเทศบาลตำบลเบตงก็มีลักษณะพิเศษต่างจากเทศบาลอื่น ๆ ในระดับเทศบาลตำบลด้วยกัน กล่าวคือเป็นเทศบาลที่มีลักษณะสังคมและเศรษฐกิจดังกล่าวแล้ว และเป็นเทศบาลที่มีรายได้และระดับของความเจริญสูง กล่าวคือ ในปี 2527 เทศบาลมีรายได้ถึง 27,881,253.๗๗ บาท และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเพียง 2,938,54๗.๗๗ บาท¹¹ จึงกล่าวได้ว่าเป็นเทศบาลตำบลที่มีระดับความเจริญสูงและสามารถพึ่งตนเองได้

กล่าวโดยสรุป สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของอำเภอเบตง เป็นสภาพที่พิเศษน่าสนใจ ทั้งนี้เพราะว่าจากลักษณะสังคมแบบสังคมพหุ (plural society) ที่ประกอบด้วยประชาชนหลายเชื้อชาติ มีศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน มีพื้นฐานทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ภาษา ตลอดจนวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ที่ไม่เหมือนกัน มีโจรจีนคอมมิวนิสต์ มาลายาที่มีอิทธิพลต่อชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตงมากพอสมควร ส่วนชาวไทยที่นับถือศาสนา

¹¹ เทศบาลเบตง, รายงานกิจการเทศบาลเบตง พ.ศ.2527 (สงขลา : มงคลการพิมพ์, 2528), หน้า 3๗.

อิสลามนั้น ก็มีอิทธิพลของประเทศมาเลเซียซึ่งนับถือศาสนาอิสลามด้วยกันเข้าแทรกแซงอยู่เสมอ อีกทั้งยังมีชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากที่มีภูมิลำเนาในอำเภอเบตงแต่ถือสัญชาติมาเลเซียด้วย

จากลักษณะพิเศษของสังคมอำเภอเบตงที่กล่าวมานี้ จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าประชาชนแต่ละกลุ่มนั้น เขามีความรู้สึกว่าเขาเป็นคนไทยหรือไม่ เป็นมากน้อยเพียงใด ถ้าเขามีความรู้สึกว่าเขาเป็นคนไทย เขาสำนึกในความเป็นชาติแบบไหน เขาเอาอะไรมาแบ่ง อะไรมาวัด เขามีความภูมิใจในความเป็นคนไทยหรือไม่ ถ้าภูมิใจ ภูมิใจอย่างไร ถ้าไม่ภูมิใจ เพราะอะไร เขามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองการปกครองที่เป็นอยู่อย่างไร ทุกวันนี้ปกครองแบบไหน สิ่งที่เขาคิดว่าการเมืองควรจะเป็นอย่างไร เขาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองบ้างหรือไม่ เข้าร่วมอย่างไร ถ้าไม่เข้าร่วมเป็นเพราะอะไร ใครคือผู้มีอำนาจที่แท้จริง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดีหรือไม่ดี มีอำนาจหรือไม่ ได้ทำอะไรบ้าง ยกตัวอย่างให้เห็นได้หรือไม่ คำถามเหล่านี้เป็นคำถามที่ไม่มีใครตอบได้ตามความเป็นจริง จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายนักวิจัยด้านรัฐศาสตร์ให้เข้าไปทำการศึกษาวิจัย

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกชุมชนอำเภอเบตง เพื่อที่จะทำการศึกษาวิจัยว่าประชาชนในอำเภอเบตงนั้นมีความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) อย่างไร ในประเด็นเหล่านี้ คือ ความสำนึกต่อประชาคมการเมือง (political community) ความสำนึกต่อระบอบการปกครอง (political regime) และความสำนึกต่อผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง (political authority) ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการแก้ปัญหาการเมืองการปกครองในอำเภอเบตง และเป็นแนวทางสำหรับอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และรวมตลอดไปถึงอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดชายแดนทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มุ่งที่จะศึกษาความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ ทศนคติ ความรู้สึกหรือความสำนึก (consciousness) ของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาว่าประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้มีความสำนึกต่อประชาคมการเมือง (political community) อย่างไร
2. เพื่อศึกษาว่าประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้มีความสำนึกต่อระบอบการปกครอง (political regime) อย่างไร
3. เพื่อศึกษาว่าประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้มีความสำนึกต่อผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง (political authority) อย่างไร
4. เพื่อศึกษาว่าประชากรแต่ละกลุ่มในบริเวณชายแดนภาคใต้มีความสำนึกใน 3 ประเด็นดังกล่าวแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้แน่นอนรัดกุมยิ่งขึ้น จึงขอกำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะความสำนึกของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้ โดยจะศึกษาเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนภาคใต้ คือชุมชนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีสัญชาติไทย เท่านั้น
2. เป็นการศึกษาค้นคว้าความสำนึกของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
  - (1) ความสำนึกต่อประชาคมการเมือง (political community)
    - ความสำนึกต่อสัญลักษณ์ของชาติ (ธงชาติและเพลงชาติไทย)
    - ความสำนึกต่อความเป็นชาติ (nation-hood)
    - ความสำนึกต่อศาสนา
    - ความสำนึกต่อพระมหากษัตริย์
    - ความสำนึกต่อวัฒนธรรมไทย
  - (2) ความสำนึกต่อระบอบการเมือง (political regime)
    - ความสำนึกต่อสภาพการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
  - (3) ความสำนึกต่อผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง (political authority)
    - ความสำนึกต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- ความสำนึกต่อรัฐบาล
- ความสำนึกต่อข้าราชการ
- ความสำนึกต่อผู้พิพากษา

ดังนั้น ผลของการวิเคราะห์ใด ๆ ในบทวิจัยจึงหมายถึง ความสำนึกในประเด็นใด ประเด็นหนึ่งที่กล่าวแล้วของประชาชนอำเภอเบตง จังหวัดยะลาที่มีสัญชาติไทยอาศัยอยู่ในพื้นที่มา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และเป็นความสำนึกของประชาชนอำเภอเบตง จังหวัดยะลาใน ปี พ.ศ.253๐

สมมติฐานในการศึกษา

เนื่องจากลักษณะประชากรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประกอบด้วยประชากร ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ คนไทยมุสลิม คนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยพุทธ แต่ละกลุ่มก็มีลักษณะ โครงสร้างทางสังคม สภาพความเป็นอยู่ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงทำให้ความสำนึกซึ่งเกิดจากกระบวนการอบรมกล่อมเกลารวมทั้ง การเมือง (political socialization) แตกต่างกันอย่าง

จากสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และการค้นคว้าแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จึงขอกำหนดสมมติฐานในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ประชาชนแต่ละกลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนภาคใต้ จะมีความสำนึกต่อประชาคม การเมือง (political community) แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะเชื้อชาติ คือ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธ เป็นสำคัญ
2. ประชาชนแต่ละกลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนภาคใต้ จะมีความสำนึกต่อระบอบ การปกครอง (political regime) แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะเชื้อชาติ คือ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธ เป็นสำคัญ
3. ประชาชนแต่ละกลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนภาคใต้ จะมีความสำนึกต่อผู้มีสิทธิ อำนาจทางการเมือง (political authority) แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะเชื้อชาติ คือ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธ เป็นสำคัญ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เพื่อช่วยให้มีความเข้าใจและสะดวกแก่การศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงขอนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

คนไทยมุสลิม หมายถึง คนที่มีสัญชาติไทย สืบเชื้อสายมาจากคนมลายู พุทธภษาชาวเป็นภาษาท้องถิ่น นับถือศาสนาอิสลาม มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมตามแนวทบทปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

คนไทยเชื้อสายจีน หมายถึง คนที่มีสัญชาติไทย สืบเชื้อสายมาจากคนจีนที่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ไม่เกิน 3 ชั่วคน ไม่จำกัดว่าจะเป็นจีนภาษาใด เช่น จีนกว้างต้ง จีนกวางไส จีนไหหล่า จีนแคะ จีนแต้จิ๋ว และจีนอกเกี้ยน พุทธภษาจีนได้ ลักษณะครอบครัวยังมีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมแบบจีนอยู่ เช่น การไหว้เจ้า การไหว้บรรพบุรุษ เป็นต้น

คนไทยพุทธ หมายถึง คนที่มีสัญชาติไทย สืบเชื้อสายมาจากคนไทยที่อพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมาจากตามส่วนอื่น ๆ ของประเทศไทย พุทธภษาไทยเป็นภาษาหลัก และอาจจะพูดภาษาไทยบักซ์ใต้ได้ นับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม คล้ายกับคนไทยทั่ว ๆ ไป

ประชาคมการเมือง (political community) หมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันมีความรู้สึกภักดีต่อหน่วยการเมืองหน่วยเดียวกัน การที่คนอยู่ร่วมกันโดยยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกัน เช่น การอยู่ร่วมกันเป็นชาติของคนที่มีนับถือศาสนาต่างกัน มีชาติพันธุ์ต่างกัน เป็นจีน เป็นไทย เป็นแขก การรู้สึกว่าเป็นคนไทยอยู่ในประเทศไทย โดยทั่วไปเรามักจะนึกถึงชาติว่า เป็นประชาคมการเมืองชนิดหนึ่ง

ระบอบการปกครอง (political regime) หมายถึง ระบอบการเมืองการปกครองรูปต่าง ๆ เช่น ประชาธิปไตย เผด็จการ การปกครองโดยทหาร เป็นรูปแบบและกติกา (rules of the game) ในการจัดการกับความต้อการให้ออกมาเป็นการตัดสินใจของระบบการเมืองเป็นตัวกำหนดว่าการกระทำใดของสมาชิกประชาคมการเมืองเป็นการกระทำที่มีความชอบธรรม การกระทำใดเป็นการกระทำที่มีอำนาจของสังคมรองรับ

ผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง (political authority) หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่เข้ามาบริหารประเทศ เช่น รัฐบาล นักการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษา ตลอดจนข้าราชการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) ของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้ในแวลิก โดยมุ่งที่จะอ้างอิง (infer) ไปถึงความสำนึกทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนอื่นทั่ว ๆ ไป ประชากรในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ประกอบไปด้วยประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาทั้งหมด ในจำนวนเหล่านี้แตกต่างกันทั้งในด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความแตกต่างที่ว่่านี้ คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ โดยสรุปได้แก่ กลุ่มเชื้อชาติ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ อย่างไรก็ตามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไม่สามารถที่จะไปศึกษาประชากรทุกคนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาหมดทุกคนได้ อันเนื่องจากงบประมาณและเวลาที่จำกัด ฉะนั้นในการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ จึงอาศัยเทียบเคียงกับสัดส่วนของประชากรทั้งหมดในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นฐานสำคัญในส่วนที่พอจะเทียบเคียงกันได้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 81 คน โดยกำหนดคุณลักษณะพื้นฐานของประชากรตัวอย่าง คือ 1. ต้องมีสัญชาติไทย 2. ต้องมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา นานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการกำหนดจำนวนตามสัดส่วนของตัวแปร โดยให้มีจำนวนเท่ากันในแต่ละตัวแปร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเปรียบเทียบระหว่างส่วนย่อยของกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่นำมาเป็นฐานกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างให้เท่ากันมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเชื้อชาติ เนื่องจากประชากรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาประกอบไปด้วยประชากร 3 กลุ่ม คือ คนไทยมุสลิม คนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยพุทธ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จึงแบ่งเป็น 3 กลุ่มตามลักษณะดังกล่าว

2. อายุ แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงวัยหนุ่มสาว (20-30 ปี) ช่วงวัยกลางคน (31-50 ปี) และช่วงวัยเหนือวัยกลางคน (51 ปีขึ้นไป)

3. การศึกษา แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นระดับต่าง ๆ ตามระดับการศึกษาชั้นเรียนของระบบการศึกษา โดยจัดเป็น 3 ระดับ (1) ป.4 ลงมา (2) ป.5-ม.ศ.5 (3) การศึกษาสูงกว่า ม.ศ.5 ตามโครงสร้างของระดับการศึกษาของคนไทยโดยประมาณ

4. อาชีพ แบ่งกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็นกลุ่มอาชีพสำคัญ 3 กลุ่ม คือ (1) นักธุรกิจ พ่อค้า (2) เกษตรกร (3) กรรมกร รับจ้างทั่วไป

5. เพศ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง จะกระจายออกไปตามสัดส่วนเพศชายต่อเพศหญิง ร้อยละ 70 ต่อ ร้อยละ 30 เพราะโดยวัฒนธรรมไทย เพศหญิงจะมีความสนใจทางการเมือง การปกครองน้อยกว่าเพศชาย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัย ความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) ของ ประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการสำรวจเอกสารหรือวิจัยเอกสาร (documentary research)

กระทำการ ศึกษา ค้นคว้า ทฤษฎี แนวความคิด งานเขียนทางวิชาการ เอกสาร ราชการ เอกสารที่เกี่ยวข้อง บทความ และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นตอนการวิจัยภาคสนาม (field research)

2.1 การสัมภาษณ์ ซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์ในแนวลึก (in-depth interview) โดยสัมภาษณ์บุคคลเป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสัมภาษณ์จะกำหนด ประเด็นต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าว่าจะซักถามในเรื่องที่เกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้ คือ 1. ผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง 2. ระบอบการปกครอง และ 3. ประชาคมการเมือง และจะพยายามซักถามให้ได้ครบประเด็น การสัมภาษณ์จะซักถามติดตามรายละเอียดต่าง ๆ โดยพยายามซักถามให้การซักถามดำเนินไปอย่างราบรื่น และได้ข้อมูลตรงตามประเด็นที่ต้องการ วิธีการเก็บข้อมูลดังกล่าวนี้ เปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจในความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องนั้น ๆ การเก็บข้อมูลใช้การบันทึกเสียงของผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งหมด

2.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) เนื่องจาก ผู้วิจัยเกิดและเติบโตที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยจึงเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้น จะ

พูดคุยโต้ถามกับประชาชนทั่ว ๆ ไป และสังเกตพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จากนั้นจะทำการจัดบันทึกไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้เพียงพอแล้ว จะจัดระเบียบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาคำอธิบายเหตุผลให้ความหมายแก่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะดำเนินไปตามกรอบแนวความคิดและทฤษฎี สมมุติฐานและวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยกลุ่มข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยกลุ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหมายของความสัมพันธ์ของชาติ ความสำคัญต่อความเป็นชาติ ความสำคัญต่อศาสนา ความสำคัญต่อพระมหากษัตริย์ ความสำคัญต่อวัฒนธรรมไทย ความสำคัญต่อสภาพการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ความสำคัญต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความสำคัญต่อรัฐบาล ความสำคัญต่อข้าราชการ และความสำคัญต่อผู้พิพากษา

ประโยชน์จากการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) ของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้ คาดว่าจะมีประโยชน์ดังนี้

1. ผลการวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง และทัศนคติทางการเมือง ซึ่งก็คือความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประชาคมการเมือง (political community) ระบอบการปกครอง (political regime) และผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง (political authority) ว่าเป็นอย่างไร

2. ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณากำหนดนโยบายทางการเมืองการปกครองที่มีต่อพื้นที่บริเวณชายแดนภาคใต้

3. ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อการเมือง การปกครองในระดับท้องถิ่น

4. ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนักวิชาการ อาจจะนำผลที่ได้ไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงการศึกษา เรื่องความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้อื่น ๆ

5. ผลการวิจัยนี้ อาจสามารถช่วยในการอธิบาย และทำนายพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว และพื้นที่อื่นซึ่งมีลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมคล้ายคลึงกัน

6. ผลการวิจัยนี้อาจใช้เป็นแนวทางในการวิจัยและศึกษาค้นคว้าต่อไป

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สะดวกต่อผู้อ่านในการทำความเข้าใจในเรื่องราวดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัยจึงขอนำเสนอบทศึกษาวิจัยโดยแบ่งเป็น 5 บท มีสาระสำคัญโดยย่อ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ จะกล่าวถึง สถานทั่วไปและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ขอบเขตของการศึกษาวิจัย สมมุติฐานในการศึกษาวิจัย นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ประโยชน์จากการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง แนวความคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย โดยจะกล่าวถึงแนวความคิดหลักเท่านั้นคือ แนวความคิดเกี่ยวกับความสำนึก (consciousness) และแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองของ David Easton

บทที่ 3 กล่าวถึง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา : ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม สภาพปัญหาและการพัฒนา

บทที่ 4 เสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสำนึกต่อประชาคมการเมือง (political community) ซึ่งแยกออกเป็น ความสำนึกต่อสัญลักษณ์ของชาติ ความสำนึกต่อความเป็นชาติ ความสำนึกต่อพระมหากษัตริย์ ความสำนึกต่อศาสนาและความสำนึกต่อวัฒนธรรมไทย ความสำนึกต่อระบอบการเมืองการปกครอง (political regime) คือสภาพระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และความสำนึกต่อผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง (political authority) ซึ่งแยกออกเป็นความสำนึกต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความสำนึกต่อรัฐบาล ความสำนึกต่อข้าราชการและความสำนึกต่อผู้พิพากษา

บทที่ 5 นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในภาพรวม และข้อเสนอแนะบางประการสำหรับการศึกษาเรื่องนี้